

ASIA Rikoksen vanhentuminen syyteharkinnassa**KANTELU**

Kantelija on oikeuskanslerille 26.5.2014 osoittamassaan kirjoituksessa arvostellut syyttäjänvirastoa ja kihlakunnansyyttäjä A:ta rikoksen vanhentumisesta syyteharkinnan aikana.

Kantelija oli saanut kihlakunnansyyttäjältä kantelunsa oheen liittämänsä 7.4.2014 päivätyn syyttämättäjäättämistä kokevan päätöksen, jonka mukaan syyteoikeus 5. - 6.1.2012 tapahtuneessa järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisessa oli vanhentunut.

Asiassa oli kysymys siitä, että matkustajalaivan matkustajana ollut henkilö oli 7.1.2012 ilmoittanut poliisille joutuneensa edellisenä päivänä matkustajalaivan järjestysmiesten pahoinpitelemäksi. Järjestysmiehet olivat puolestaan katsoneet matkustajan syyllistyneen järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamiseen.

SELVITYS

Poliisilaitoksen esitutkintapöytäkirjasta ilmoitusasiassa ja siihen liittyvästä lisätutkintapöytäkirjasta on tilattu kopiot.

Oikeuskanslerinvirastossa huomio kiinnittyi ensi vaiheessa syyttäjän menettelyn sijaan poliisin menettelyyn. Asiakirjojen mukaan tutkintailmoituksen tehnyt asianomistajaa oli kuulusteltu jo tutkintailmoituksen tekopäivänä 7.1.2012, mutta kahta järjestysmiestä oli kuulusteltu vasta 18.7.2013 ja 12.8.2013. Kolmas järjestysmies oli syyttäjän pyynnöstä kuulusteltu todistajana vasta 28.3.2014, jolloin järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen oli jo vanhentunut.

Asiakirjojen valossa vaikutti siltä, ettei esitutkintaa ollut toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavalla ilman aiheetonta viivytystä. Tämän vuoksi pyysin Poliisihallitusta hankkimaan kantelun tutkimiseksi tarpeellisen selvityksen esitutkinnan toimittaneelta poliisilaitokselta ja antamaan lausuntonsa asiasta.

Poliisihallitus (poliisiylitarkastaja B) toimitti lausunnon, johon oli liitetty poliisilakimies C:n, rikosylikonstaapeli D:n, ylikonstaapeli E:n ja vanhemman rikoskonstaapelin F:n selvitykset.

Hankitusta selvityksestä ilmeni, että poliisi oli lähettänyt esitutkintapöytäkirjan syyttäjälle 8.10.2013, jolloin oli vielä lähes 3 kuukautta aikaa järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisen vanhentumiseen 6.1.2014. Koska vaikutti siltä, että syyttäjä olisi vielä omalla toiminnallaan voinut estää mainitun rikoksen vanhentumisen syyteharkinnan aikana, vaikka otetaankin huomioon hänen tarpeelliseksi katsomansa lisätutkintapyyntö, pyysin Valtakunnansyyttäjänvirastoa hankkimaan kantelun tutkimiseksi tarpeellisen selvityksen ja antamaan lausuntonsa.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä toimitti syyttäjänviraston johtavan kihlakunnansyyttäjän G:n ja kihlakunnansyyttäjä A:n selvitykset. Viitaten G:n selvitykseen apulaisvaltakunnansyyttäjä katsoi, ettei hänellä ollut aihetta antaa omaa lausuntoa asiassa.

Käräjäoikeuden tuomiosta 18.6.2014 on tilattu kopio. Tuomio ei ole lainvoimainen. Hovioikeuden kirjaamosta 21.9.2015 saadun tiedon mukaan asia on tällä hetkellä käsiteltävänä hovioikeudessa muutoksenhakuasiana.

RATKAISU

Asiatietoja

Rikosilmoitus 5. - 6.1.2013 tapahtuneesta pahoinpitelystä oli tehty 7.1.2012. Poliisi katsoi tutkintakynnyksen ylittyneen ja ryhtyi suorittamaan esitutkintaa. Sen aikana asiakokonaisuuden toiseksi rikosnimikkeeksi lisättiin järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen, johon tekoon pahoinpitelyssä asianomistajaksi merkitty henkilö merkittiin epäillyksi. Esitutkintapöytäkirja toimitettiin syyttäjänvirastolle 8.10.2013. Esitutkinta (lukuun ottamatta lisäkuulustelua) kesti näin ollen 21 kuukautta. Tutkituista rikoksista pahoinpitely vanhenee viidessä vuodessa ja järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen kahdessa vuodessa tekopäivästä.

Syyttäjänvirastossa esitutkintapöytäkirja jaettiin 15.10.2013 syyteharkinnan suorittamista varten kihlakunnansyyttäjä A:lle. Epäilty järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen vanheni 6.1.2014, ennen kuin A oli ehtinyt suorittaa syyteharkinnan loppuun. A pyysi 21.3.2014 poliisia suorittamaan lisätutkinnan, eli kuulustelemaan tapahtumaa nähnyttä todistajaa. Poliisi suoritti mainitun tehtävän joutuisasti 28.3.2014.

Kihlakunnansyyttäjä teki 7.4.2014 järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamista koskevan syyttämättäjäättämispäätöksen rikoksen vanhentumisen perusteella ja nosti syytteen pahoinpitelystä laivan järjestysmiehiä vastaan.

Pahoinpitelysyyte käsiteltiin käräjäoikeudessa, joka 18.6.2014 tuomitsi järjestysmiehet pahoinpitelystä sakkoon ja korvauksiin.

Virkamiesten käsitykset viivästymisen syistä ja merkityksestä

Poliisin toimittamien selvitysten mukaan käsiteltävänä olevassa asiassa oli tutkinnanjohtajana toiminut eri aikoina kolme eri henkilöä, joista kaksi varsinaisessa tutkinnassa ja yksi lisätutkinnassa. Tutkijana varsinaisessa tutkinnassa toimi F ja lisätutkinnassa vanhempi rikoskonstaapeli H.

F toimi jutun saadessaan päätoimisena rikostutkijana, mutta varsin pian hän siirtyi muihin poliisitehtäviin, jatkaen kuitenkin rästiin jääneiden juttujensa tutkintaa uusien tehtävien ohella. F:n selvityksestä on pääteltävissä, että vanha rikostutkintatyö jäi tällöin selvästi vähemmälle huomiolle. F:n omin sanoin: ”*Muistan kyllä, että kuulustelujen saaminen venyi, koska minun ja laivan järkkäreiden aikataulut menivät monesti hyvinkin ristiin, mutta missään nimessä kuulustelut eivät venyneet heistä johtuen, päinvastoin, he olivat hyvin yhteistyöhaluisia. Lopulta tein kuulustelut sähköpostitse.*”

Syyttäjänviraston johtavan kihlakunnansyyttäjän G:n selvityksen mukaan kihlakunnansyyttäjä A:lla on ollut runsaasti erilaisia työtehtäviä, joita hän on hoitanut ahkerasti ja menestyksellisesti. Hänen työtilanteensa syksyllä 2013 oli eri syistä ollut poikkeuksellisen kuormittava. Esille tullessa asiassa A:lla oli ollut noin 2 ½ kuukautta aikaa syyteharkintaa varten, ennen kuin toinen esitutkinnassa käsitelty rikos, järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen, vanheni. Tähän ajanjaksoon sisältyivät kuitenkin joulunpyhät.

Kihlakunnansyyttäjä A kertoo tutustuneensa käsiteltävänä olevaan asiaan alustavasti jo heti sen siirryttyä hänelle syyteharkintaa varten. Tällöin hän oli kertomansa mukaan arvioinut, että kysymys oli ennen kaikkea laivan järjestysmiesten eikä matkustajan väkivallanteosta. Järjestysmiesten vastustaminen, johon laivamatkustajan epäiltiin syyllistyneen, näytti selvästi olevan muuta kuin väkivallallista laatua. Toisin kuin matkustajalle, järjestysmiehille ei ollut aiheutunut mitään ruumiinvammoja. Tämän vuoksi syyttäjä oli kertomansa mukaan arvioinut, että hän tulisi joka tapauksessa tekemään järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisen osalta syyttämättäjäättämispäätöksen, joko näytön puuttumisen tai vähäpätöisyyden perusteella.

Yleisiä virkatoiminnan joutuisuutta korostavia normeja

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Esitutinnan kestoa sääteleviä normeja

Ennen vuotta 2014 voimassa olleen esitutkintalain (449/1987) 6 §:n mukaan esitutkinta oli toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Vastaava säännös on 1.1.2014 voimaan tulleen uuden esitutkintalain (805/2011) 11 §:n 1 momentissa.

Esitutinnan viivytyksetön toimittaminen palvelee rikosten asianosaisten oikeusturvan toteutumista. Laillisuusvalvojat ovat useissa ratkaisuissaan todenneet, että esitutinnan viivytyksetömyys on tärkeää myös koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta. Esitutkinnalle ei kuitenkaan voida asettaa yleistä enimmäisaikaa, vaan esitutinnan

hyväksyttävää aikaa on arvioitava ottaen huomioon muun muassa sen laatu, laajuus ja yksilölliset erityispiirteet.

Esitutinnan toimittamiseen liittyvät muut tekijät, kuten käytettävissä olevat tutkintaresurssit ja poliisin mahdollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen saattavat lisäksi tosiasiallisesti vaikuttaa esitutinnan keston. Laillisuusvalvojat ovat kuitenkin eri yhteyksissä korostaneet, että viranomaisen ei voi puolustaa virkatehtävien viivästyminen pelkästään viittaamalla organisatorisiin ja henkilöstöhallinnollisiin olosuhteisiin.

Esitutkinta tulee lähtökohtaisesti toimittaa loppuun sellaisessa ajassa, että tutkittavana oleva rikos ei pääse vanhentumaan ja että syyttäjälle jää kohtuullinen aika syyteharkinnan suorittamista varten. Myös asianomistajan toissijaiselle syyteoikeudelle tulisi jäädä aikaa, mikäli syyttäjä päättää jättää epäillyn rikoksen syyttämättä. Esitutkinnalle käytettävissä oleva aika tulee siten käytännössä riippumaan muun muassa epäillyn rikoksen tapahtuma-ajasta ja vanhentumisajasta sekä siitä, milloin se on tullut tai saatettu poliisin tietoon.

Lisäksi on otettava huomioon, että mikäli asiaa sittemmin käsitellään oikeudessa mahdollisesti useassakin oikeusasteessa, ei rikosprosessin kokonaiskesto aika saa muodostua liian pitkäksi. Mikäli asian käsittely jo esitutkintavaiheessa pitkittyy, on kokonaiskäsittelyaika vaarassa pelkästään tästä syystä muodostua niin pitkäksi, että se on Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen soveltamiskäytännön valossa kestävä.

Esitutkintalain mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja. Yksittäisellä rikostutkijalla on oma vastuunsa esitutkintatoimenpiteiden joutuisasta toimittamisesta, mutta viime kädessä vastaa tutkinnanjohtaja siitä, että esitutkinta toimitetaan ilman aiheutonta viivytystä. Poliisin johto vastaa puolestaan siitä, että rikostutkintaan ohjataan riittäviä resursseja.

Syyteharkinnan kestoa sääteleviä normeja

Valtakunnansyyttäjä on 28.12.2012 antanut yleisen ohjeen syyteharkinta-asioiden kiireellisyydestä ja etusijajärjestyksestä (VKS:2013:1). Siinä todetaan, että asioiden laadusta ja työmäärästä johtuen syyttäjän toiminnassa joudutaan jatkuvasti asettamaan käsiteltäviä ja ratkaistavia asioita etusijajärjestykseen. Ohjeessa esitetään yhdenmukaisuuden edistämiseksi näkökohtia, joita tapauskohtaisessa harkinnassa tulee noudattaa. Tässä yhteydessä ei ole tarpeen selostaa varsin seikkaperäistä ohjetta yksityiskohtaisesti.

Poliisin osuuden arviointi

Esitutkinta käsiteltävänä olevassa asiassa kesti 21 kuukautta. Syyttäjän pyytämä lisätutkinta suoritettiin kuitenkin viikossa. Käsitykseni mukaan esitutkinnan kesto on ollut varsin pitkä, huomioon ottaen tutkittavana olevan tapauksen laatu ja kuulusteltavien henkilöiden suhteellisen vähäinen määrä. Sillä seikalla, että eräät kuulusteltavat henkilöt ovat työskennelleet merellä, ei vaikuta olleen ratkaisevaa merkitystä esitutkinnan kokonaiskeston, koska kysymys on ollut työstä Suomen ja Ruotsin välillä säännöllistä reittiliikennettä harjoittavassa matkustaja-autolautassa ja koska kuulustelut on loppujen lopuksi suoritettu sähköpostitse.

Hankitun selvityksen valossa esitutkinnan pitkittyminen näyttää johtuneen ennen kaikkea organisatorisista ja henkilöstöhallinnollisista olosuhteista. Tästä viipymisestä on katsottava olevan viime kädessä vastuussa suurimman osan tutkinta-ajasta (7.1.2012 – 26.8.2013) tutkinnanjohtajina toiminut I-niminen henkilö (virka-asemaa ei ole poliisin selvityksissä kerrottu). Häntä tutkinnanjohtajana seurannut ylikonstaapeli E on toiminut tutkinnanjohtajana varsin lyhyen

---

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

---

ajan (26.8.2013 – 8.10.2013) varsinaisen tutkinnan loppuun saattamiseen asti. E:n selvityksessä herättää kuitenkin kysymyksiä se seikka, että hän toisaalta on ilmoittanut tullessaan tutkinnanjohtajaksi I:n jälkeen 26.8.2013, mutta toisaalta kertoo I:n siirtynyt eläkkeelle jo 2.4.2013. Selvittämättä näyttää näin jääneen, kuka on toiminut tutkinnanjohtajana 2.4.2013 – 26.8.2013 välisen ajan. Poliisilakimies C ei ole melko ylimalkaisessa selvityksessään kiinnittänyt huomiota tähän kysymykseen, kuten ei myöskään Poliisihallitus.

Viikon kestäneessä lisätutkinnassa tutkinnanjohtajana toimi rikosylikonstaapeli D.

Poliisihallitus on lausuntonsa oheen liittänyt tutkinnanjohtajien E:n ja D:n selvitykset. Pisimpään tutkinnanjohtajana toimineen I:n selvitys puuttuu. Tämä johtunee I:n vuonna 2013 tapahtuneesta eläkkeelle siirtymisestä.

Poliisilaitoksen tasolla tutkintatyön organisoimisesta ja edistymisestä sekä poliisipiirin esitutkintatoiminnan valvonnasta vastaa lähtökohtaisesti poliisipiirin päällikkö sekä hänen ja tutkinnanjohtajien välisissä organisaatioportaissa mahdollisesti olevat tutkintatyöstä vastaavat esimiestahot, kuten apulaispoliisipäällikkö tai rikososaston johtaja.

Poliisihallitus on lausunnossaan katsonut, että poliisilaitoksella olisi tullut huolehtia sekä esitutkinnan joutuisuudesta että vanhentumisvaarassa olevan jutun käsittelystä huolellisemmin. Poliisihallitus pitää suositeltavana, että vastaavanlaisissa tilanteissa syyttäjänvirastoa informoitaisiin syyteharkintaan siirretyn jutun lähestyvistä vanhentumisajasta esimerkiksi esitutkintapöytäkirjan merkintälehdelle tehtävällä merkinnällä tai muulla tarkoituksenmukaiseksi katsottavalla tavalla. Tähän suositukseen minulla ei ole laillisuusvalvojana huomauttamista.

Syyttäjän osuuden arviointi

Syyteoikeus 5. - 6.1.2012 tapahtuneessa järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisessa on vanhentunut sinä aikana, kun asia on 15.10.2013 lähtien ollut kihlakunnansyyttäjä A:n syyteharkinnassa.

Kihlakunnansyyttäjän laiminlyöntiä arvioitaessa voidaan kuitenkin lieventävänä seikkana ottaa huomioon se hänen kertomansa seikka, että hänen tarkoituksenaan oli joka tapauksessa ollut tehdä syyttämättäjättämispäätös mainitusta kahdessa vuodessa vanhentuvasta rikoksesta ja keskittyä vakavampaan rikokseen eli viidessä vuodessa vanhentuvaan pahoinpitelyyn.

Kihlakunnansyyttäjän mainitulla laiminlyönnillä voidaan siten katsoa olevan suurempi merkitys periaatteelliselta kannalta kuin käytännön seurauksiltaan.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Huomioon ottaen edellä esitetty katson laillisuusvalvonnallisesti riittäväksi toimenpiteeksi kiinnittää poliisilaitoksen huomion tässä päätöksessä esittämiini näkökohtiin, jotka liittyvät esitutkinnan joutuisaan suorittamiseen. Tässä tarkoituksessa lähetän poliisilaitokselle jäljennöksen päätöksestäni tiedoksi. Lähetän tiedoksi päätösjäljennökset myös muille tässä asiassa selvityksiä antaneille poliisilaitoksen poliisimiehille.

Syyttäviviranomaisten huomion kiinnitän joutuisuuden merkitykseen syyteharkintaan liittyvis-
sä virkatehtävissä. Tässä tarkoituksessa lähetän tiedoksi jäljennökset päätöksestäni Valtakun-
nansyyttäjänvirastolle sekä kihlakunnanviraston johtavalle kihlakunnansyyttäjälle G:lle ja kih-
lakunnansyyttäjä A:lle.

Kantelijalle toimitetaan ratkaisun ohessa kopiot poliisi- ja syyttäviviranomaisten antamista sel-
vityksistä ja lausunnoista.

Apulaisoikeuskansleri

Risto Hiekkataipale

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Tom Smeds

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi